

Det olyckliga svenska  
fruentimrets  
böne-skrift, til  
allmänheten. Upsatt af  
...

Rückerschöld, Anna Maria,

*1700-1829 55 Az Magazinet*



National Library  
of Sweden

Ex. B

Polit. skön  
Kvinnor.  
(B.)

1780-1829

Det Olyckliga  
Swenska Fruentimrets  
Böne = Skrift,  
Til  
Allmänheten.

Upsatt  
af  
Fru D\*\*.



**S**uru ömt talar icke en Thomas för Folket? Huru torde icke och de brister som beswåra vårt Rön, redan til hälften hafwa varit hulsne, om någon tagit sig vår Sål så nära an? Men, som dessa nu synas komma til sit högsta, och wi hafwa ingen Thomas, som wårdar sig yppa detta för Allmänheten, äro wi förtwiflade nog, at stjåla oss fram i egna kläder; och ehuru de efter den allmänna anstalten äro ganska illa skurde, tro wi dock ej at de kunna ådraga oss mera spe och södrakt, än wi redan äro underkastade.

Fabeln berättar, at Philomela miste sin tunga, på det hon ej skulle kunna klaga sin nöd; wi tycka oss äfwen hafwa anledning, at tro, det vår upfostran, i mörker och okunnighet, hårdörer af samma orsak. Men war nöden hennes Låro-mästarinna, at wäfswa Boståfwer, så är hon och nu war, då wi med klåmda hjertan och tårefulla ögon uti en oskyldig ensaldighet, drista oss denna Frihets-tiden, at blanda vårt klago-rop med det Allmännas.

Från längre intil närwarande tider, hafwa våra Kläd: Ordningar förorsakat Rikens Ständer många brydsamma öfwerläggningar, och tör hånda emot deras wisja ofta borttagit tiden för angelagnare ärenden. Den ringa Frukt, som desse Lagar wärkat på Alm. Magez. B. I. 1. ) (



wåra fläckswåldiga sinnen, tör och hädanefter förorsaka lednad i dylika måt hos Lagstiftarena. Men huru woro wi lycklige, om den tiden i des ställe användes, at tänka på wårt märkelige båsta. Den ringaste Undersåte får ådagalägga sina besvär; böra då wi allena påläggas tynnad, då våra oförrätter ej gå ut på mindre än wårdsflösfande af den halfwag delen utaf Människo-slågter, ända til at blott ställa våra lif, ära och gods, för de swåraste öden? Det låter hårdt, och hwem will til et slikt utförande emot oss gjöra sig skylldig? Men saken blir på följande sätt bewisslig:

Wi stackare weta ej stort, men det årfara wi, at det naturliga lifwet ej bibehålles utan födo och kläder; våra Förelärdar och Förmån förlora tillgång til sina behof, nu den ena här, den andra där, och när utkomst och Naringar förswinna, faller Hushållningen af sig sjelf.

En ömsint Moder, som föder et Suckebarn til werlden, har en onaturlig orsak, at önska det qwast af dagsljuset. Wåra Bröder hafwa wid misslyckade Förslag den trösten, at på en främmande Jord söka bröd eller böd; men hwarest wilja wi uslingar komma? Wi äro liksom dömda, at uti elände förgås inom Gränsen. Wi knyta billigt öfwer ödet, som ej låtit oss södas af Torpare och Bönder. Wi blefwo då eftersökte, och undgingo dymedelst en stor del af oss den nöden, at förtwifla i blygsel och hunger. Wår utbudna Års-tienst föraktas hos högre och lägre. Man misstror oss om de sämre syftor, och sedan Pigor börjat bli antagna til Jungfrur, hafwa de äfwen i den delen tillstångt wågen för wår utkomst. Wåra händeres wärk afwisas med förakt man ifrån man, under det, at våra nödtorster ej wilja låta sig nöja med så magra swar, och skulle nöden twinga oss utom Dygdens gränser, ledo wi et billigt förakt, och dymedelst förwårrode wårt tillstånd.

Det fördrades en wigare Pensel, at asmåta det elände, hwartil wanan blottstält en stor del af oss; men så litet är wår sak ansedd, at ingen Advocat will förringa sig så djupt, och taga den på sina arlar. Wi drista oss derföre sjelfwe i all blygsamhet fråga: Om wi allena äro stängde ifrån all omtänka uti den Allmänna Hushållningen? Hwad brott wi gjort, som betagit oss Barnarätt inom Fäderneslandet? Eller om det är så litet bewänt med våra fattiga lif, at wi med tålmod böra underkasta oss deras försmågtande?

Wi



Vi föreställa oss, at den, som i någon sak besvärar sig, tillika föreslår hjälpe-medel; ty drifva vi oss äfwen, som nu komma, at bedja om våra lif, at föreslå medel till deras bibehållande. Beware oss GUD ifrån, at på minsta sätt wilsa berunga Rikets swagare tillgång på skatter. Vi äro intet så dumdriftiga tiggare. Landets Wäl är vår dynasten; och med hwad nit önska wi icke, at så utgöra en del till des nytta!

Våra öron blifwa ej wande wid nyttiga och alfwarsamma saker, men händesse-wis hafwa wi hört, at Riket är i saknad af närande lemmar. Här säges i brist af Arbetare wara mycken illa häsdad Jord, och många nyttiga sålt aldeles obrukade. Till vår olycka äro wi för spåda, at i den delen gagna oss och Landet; men mån ej et byte skulle stå, at förmoda? Den styfwa och starka Bonddrängen kunde ju blifwa wid Plogen, och lämna oss Synnåsen tillika med många andra lätta wärktyg och Näringar i fred? Kan det wäl klagas öfwer Folkbrist i et Land, där grofwa och starka Karlar bestrida sådana lätta syflor, som kunde och borde blifwa en rikelig utkomst för alla fattiga och behöfwande Fruentimmer? Nu hindras de förra ifrån Landets ädlaste förkofring, under det, at de sednare i fattigdom och syflodshet försmäta. Vi lämna i vår enfaldighet till Allmänhetens wisa ompröfwande, huru många Näringsgrenar af oss kunde bestridas, och töras ej hellske gifwa Förslag deruppå, af fruktan, at weta för många Skrän emot oss.

Mån för de hederligare af wårt Rön Kloster: Inrättning kunde wara skadelig uti et Land, där en uplyst Religion regerar? Kunde et wäl inrättadt Barnhus inom få år komma till stadga, hwar före skulle man intet hos ädla sinnen göra sig samma hopp om Tilflykts-hus för Fruentimmer af Stånd, som nu flyta kring Landet, likt watnet om stenar? Många behöfwande och hederliga Fruar skulle med glädje åtaga sig Öfwer-insendet, många wackra Slögder derifrån komma Riket till nytta, många Barn där få en skickelig upfostran för lindrig afgift, och Riket till slut få glädja sig öfwer sina wisa anstalter på samma sätt, som en Moder öfwer sina wästrucktade Barn.

Till dåraktig och skadelig kärlek för oss äro våra Herrar snare nog bewekte. Ack! at så wist wårt wärkliga bästa wille töras deras

hjertan, och wi arma fingo blifwa wid lif, så länge GUD och Naturen det medgäfwæ.

Huru wår åra är uti et lika äfwentyr, utwisar wårt allmänna förakt. Ingen Satyrisk Skrift hade någon smak, om wåra försmådelers salt wore utelämnat, och hwad behag hade de unga Busarnes Sällskap, om wi ej utgjorde ämnet til deras samtal? Men detta blir dock ingalunda orsaken til wår klagan; wi gifwa dem all rätt, at håkla wåra swagheter. Wi årkänna dem sjelfwe med blöddande hjertan, och medgifwa, at de äro alt begabberi wårde. Men det blir alles wår ödmjukta begäran, at det wisa och starkare Kjönet, må uptränka och anställa om tillförlätliga medel, huru wår wettlighet i tid må afbjäas, och wi således blifwa skickelige til de wiktiga ämnen, Naturen of utsebt.

Den försigtiga Trädgårds-mästaren wårdar aldrum de spåda Plantorna, wål wetandes, at han utom deras flitiga skötsel förlorar hoppet om en god Frukt. Wi understå of äfwen hysa den förmanna inbillningen, som skulle wi både gagna och fågna Människoslägdet med wåra dygder, om någon gjorde sig beswår med wår upfostran. Wi wåpa nu så tillsjändes upp, som et ogräs; wår Själs ädla egenkaper blifwa i brist af ryckt förqwasde, och wårt medfödda fördärf tager på slutet en sådan stadga til sig, at det skadar både of, och til wälförtient straff wåra misundsammas ledare.

Äro wi då Jordens Strafs-barn? Hwarföre skal Wisdoms-mjölken just ryckas undan wåra munnar? Det ser ut, som borde wi twingas, at fylla wår toma själ med lappri, på det wi måtte tjena wåra Herrar til et både dem och of högst skadeligt begabberi, och sureligen til at med wår sårkunnighet och wåra fel fördärfa den andra hälften af Människoslägdet, äfwen som hela den Stam af Människor, som af of undfår sina lif.

Wi begåra ingalunda, at med lystna ögon titta in i de Lärdas hemligheter; wi lämna gärna dem, som wederböe det beswäret, at fylla sin hjerna med Theoretiska Wetenskaper, och åstunda inga andra insigter, än dem wi med all nit kunna wärkställa, och dynes delst gjöra of nyttiga til de skyldigheter Naturen of pålägger, och en Fenelon, uti sina Tankar om unga Fruentimmers Uppfostran, nog wål och omständeligen utwisar.

Vi wännte of det swaret, at Allmänheten kastar inga hinder i vägen för en god wilja: och at hwar och en har frihet upfostra sina Döttrar efter behag; men så wida wi utgjöra hälften af Menniskoflägget, och hafwa ofta wist, huru wårt oförstånd och venglade begär åstadkommit willerwalla så enskilt, som allmänt; tyckes billigheten fordra, at allmänna Stadgar och Lagar borde tämja den obändiga wanan, och wi uti flickeliga Lärarhus ifrån spädare åren undsä de Betenskäper, som kunde gagna of och hela Landet? Wära ömsinta Förmyn-dare skola då hellswe få upbära frukten af sina wisa anstalter; ty wi skola ingalunda blifwa af de slags Lärdoms: Fruentimmer, som like wäderblåsor, med sina söna särgor, präla och förswinna; utan wi skola bära dem en rik skörd, af förnuftig Hushåldning, smaktlig föda, wäl upfödde och artade Barn, enig och ljustig sammanteknad, samt et troget och ädelt bistånd i nöd och lust, och omfider medelst inbördes upmuntran, gjöra dem följa uti en säll ewighet.

På detta sättet utbedja wi of wärd om wår ära, och medel emot des förklenande; wi skole sedermera med glädje öfwerlämna wår smak för bjäfs och grantät til behag: siuka Sprättbökar, hwilka afwen hellswe omfider torde slatna för sig, när de få se, huru ämnet för deras dårskap förbyres i dygd och stadga.

Wåre wälfångna gods står ej heller i mindre fara. Penningar och ågodelar hafwa wi intet; ty de få, som det äga, finna ingen orsak, at instämna med of i denna Bönestrift. De föras ännu på Lyckans wingar, deras fel äro skylde och deras dygder äga en dubbel glants. Men wår fattiga förmåga består uti de små behagligheter, som den medlidande Naturen förunnat of, likasom til Zalemån för wår hyska. Det är wår enda lott, hvarsföre få wi ej äga den i fred för röfware? Kan någon denna tiden wara olyckligare, än en wacker Flicka? ögon, nåt och snaror äro stälde för henne på alla sidor, och i sin ungdom må hon billigt liknas wid en uti en Orregård nyss utsprucken sager Blomma; hwilken åffådarena tästa om at få afbryta, endast för, at så mycket snarare få trampa des förwifnade blad under föttern.

Ack! at Tidehwarfswets seder måtte upwäcka dygdiga hjertan, til någon Författnings påtänkande emot denna tjufnaden, som synes mer än wanligt tiltaga.

\* ) • ( \*

Vi nödgas fråga: Om då oskulds-bygden intet mera är någon dygd? eller om vår uplysta tid funnit henne af så liten värde, at de fördömt hennes wärklighet til billtog, under det, at likwäl hwar och en är beståffsam, at pråla med des namn?

En Påfwe i Rom Sixtus V. säges dock i Fortiden hafwa funnit henne så nödwändig til ordningen i Landet, at han inom kort tid försedt henne med en säker förmur, och omsider såde sågna sig af det inträff, hon gjort på alla andra seder.

Det ser ut, som våra Swenske Unglingar borde syhelsättas med Moralistiska Studier endast för, at i Manliga åren samntaga fluggan derutas; ty deras ofeder ifrån bättre til sämre hafwa nu et obehindrat topp, och dageliga förfarenheten wisar, huru deras wärlighet i begärelsernas tyglande förer både dem och det swaga godhertade Könet uti olycka och förfäkt.

Fåfånge lærer man wänta nyttiga fölger af det Allmännas hullersamma anstalter, så länge odygden med et allmänt och beleswact bifall bortgrumlar Sedernas friska ädrow. Vi drista oss ej, at anföra det helgade Witsordets torra samningar, som innan kort trefes gå i fara före, at mista sit Burskap i det uplysta Sverige. Men det spå wi, at när nöd och samwete förer eller lednare borttrefker begärelsernas falska dot, ifrån våra hurtiga Fruentimmers Hjertars ögon, låra de så styggas wid sin egen skapnad.

Öf hedra de med många wackra Titlar, och ibland annat falla öf för behagssjuka Gjullor; men komma ej ihåg, at de just i den delen äro våra mycket nitiska Läromästare; ty wi kunna neppeligen stilsa höger ifrån wänster, förre än de hoperats beswära sig med, at upblåsa vår inbillning med egit trefke; och medest detta tusande gifter förstämna alla goda böjelser, och oftast gjöra en wältänkt och ömsint Moders möda til intet.

Det synes, som wi endast woro skapade til gnyktan; ty så snart våra Herrar träda in i Fru-stugan, aflåda de sig alla de prydsiga egenstaper, som tilhöra en odödelig själ; och wi lämna selskwe til Allmänhetens granskning, hwad nytta wi kunna hafwa utaf en hop dårars sällskap. Den, som denna tiden betraktar våra Samwänd med afswarsamma ögon, föreställer sig et Dårhus, och får en billig wänjelse til det menstliga eller så kallade Förenuftiga slägtet. Det för  
refom

refommer of nog tvetydigt hos det wifare Könet, at de med så mycken nit söka, at beröfwa of wårt förnuft, och lifafult åstunda förnuftiga Hustrur, och klaga öfwer deras brist i Landet. Hwad skulle man säga om den Bildt-huggaren, som illa tillyrade et beläte, och sedermera wredgades deröfwer, at det ej sielf skapade sig bättre.

Wi hafwa redan anfört, huru wi ej wänta of annat, än årlöje öfwer wår driftighet; men det bryr of intet. Wi äro infödde och tro of äga rättighet, at klaga wår nöd; hålft nu när wår wälfärd synes vara den endaste, som är glömd af Allmänheten. Wår tid har varit fruktsam nog på anstalter, hwaröföre förgåtes då den nyta, som hälften af Människo-slägtet borde åstadkomma i Riket?

Det sämsta Handwerk har sina underwifnings-grader, men wi allena pockas, at fullgjöra många stycken, utan at deruti så den minsta insigt.

Hwaröföre skall Qwinno-Könets Ungdom användas til annan underwifning, än den de en gång, wid en Hushåldning komma at nyttja? Är det då så litet bewänt med den wetenskapen, at det ej kommer så noga, om tid och kostnad i längden deruppå förspillas?

En olärd Arbetare har den ursägten för sig, at han ej lärt på sin Konst; men af en Hushållerska eller Matmoder fordras oftast en fullkomlig redogjöllelse, så snart hon begifwit sig i det Ståndet; och ehuru man betagit henne alla medel til insigt deruti, får hon allena bära skulden för sin oduglighet i så wigtiga göromål.

Borde den Wingårds-mannen antes för slug, som natt och dag arbetade i sin Wingård, at samla många och goda Drukwor, endast för, at fylla sit Bin på skända och orena fjärr? Och hwad skall man sluta om den lilla allmänna owtankan, at wåra Herrar så oförsedt lämna frukten af all sin möda i wårdslösa Hustrurs händer?

Hwad lön har den stackars Åkermannen för sin tunga möda, om han får et osmakligt Bröd och et ofundt Dricke på bordet? och huru kan Hustrun aliena besyllas, när de widtagne anstalterna lämnat henne handlöst?

Wi ärfara sielfwa, at wårt denna tiden så angelägna Fransyska Språk fryddar ingen säppa, ej heller tjenar til någon mera gällande underwifning för wårt Tjenstefolk, som äro Swenska; men wi beklaga alt för sent den tid och kostnad, som på en of så onyttig sak blifwit använd.

använd. Hvarföre inrättas inga Hushålds-Skolar på sina ställen i Riket? Må de i nytta och värde ej torde en gång swara emot dem, som nu öfwa Glicker i nipper och granlåt? Här är med rätta ingen brist på Univeriteter för våra Herrar, men ingen kommer i håg, at all den kundskap de där få, och all den inkomst de dermed komma at förwärfwa sig, lämnas en gång tör hända uti et wettlöst Gruentimmers händer; och blir således hans Ungdoms möda frönt med en bitter framtid.

Hvarföre få wi ej äckra med våra pund? Hvarföre inrättas här inga Gruentimmers samsund? Mån intet wår wetenskap blir beslutet af andra? och skulle intet en Skola af kläcka Gruentimmer sätta mod och lust uti de unga, at hårdre täfka om företrädet i Hushålds-r:n, än nu, at wara de ypperligaste i mode och granlåt? och mån intet et litet omisbrukat Ordens-teckn ibland de måst förtjente, skulle föranklåt de öfriga, at deruppå sätta mera värde, än på den wanliga fåfången? Allmänheten klagar wål öfwer våra dårskaper; men så länge de få äga et obehindrat loyp, och mera befordras än affyras, är fara wårdt at de på slutet förorsaka rubbning i hela Urwäret.

Hvem will iisunnna de förmögna Borgare-Döttrarna, at likt Hof-Frökvar använda Guds dag til utomordentliga prydnader? och wore dånkligt, at ingen annan olägenhet deruppå fölgde, än den willerwalla, som hypar sig Stånden emellan; men det är frucktan wårdt, at saknaden af forntidens kläcka Borgare-Hyllur och goda Bogninnor, samt så många händers användande til fåfånga, en gång förorsaka Rikskroppen en frätande kråfweta, om suar och försigtig hjelp ej emellan kommer; i synnerhet, som denna smittan r dan utbredt sig til större delen af Sins-Städerna i Riket.

Wår rätta heder blir obarmhertigt förbytt; Dyad, Snåhbet och Hushålds-wett säjes tilförene hafwa warit Swenska Gruentimmers rätta prydnad; men nu består den uti et högst förakteligt Kläde-prål, som likt en huswandsal syfelsätter tankar och händer hela dagen, endast för at sluta med honom sin wårklighet; och warandes alt detta en fullgiltig påföljd af wår härliga uppfostran.

Så gå då våra bebröswade hjertans ersaldiga Tolk, och underkasta dig wår wanliga öde; men säg dem, som häruti sakna både slutkonst och wåltalighet, at Reglor äro frammande för det Swenska Gruentimret, som endast är namnkunnigt för at skrifwa ifrån det ena hörnet til det andra. Wi förmoda och hoppas likwål i wår öfuld, at något rättssinnigt hjerta gifwes i wår Allmänhet, som likt en ömsint Fader ej uppehåller sig med, at granska sina Barns Bönesätt, utan hastar sig, at räcka dem sin nödtorft.

Jungen lærer gjöra of den hedren, at begära Plan til våra Förslag; den Byggherren wore ej heller klof, som tog en klåpare til Grundläggare. Wi skatta of lyelliga nog, om denna wår ödmjula Böneskrift undgår de Potuaniska Förslags-makares öde, at blifwa qwald i alömska. Hade Drottning Ditas nyttiga Förslag antingen blifwit förfasadt, eller i sin första oformlighet wårkstälbt, så hade hennes Åre-minne snart flocknat, tillika med de lif hon wille rådda.

Såsom det swagaste Rårilet, som är med mindre wiffhet och förstånd begåfwat, än Mannen, så eller kunna wi ingen ting företaga; men det läfwa wi: om inga Förfatningar tagas til wår rådbning, at wi skola gjöra skål för det namn wi sådt, at wara och blifwa beswårliga Nödwändigheter; och blir det således då äfwen våra Herrar Förmyndares egit wårsta, at så hafwa wårdslofat

Det Olyckliga Swenska Gruentimret.